

Minaraad

**Milieu- en Natuurraad van
Vlaanderen**

Advies op hoofdlijnen

van 22 maart 2007

**over de organisatorische en beleidsmatige
inschakeling en afstemming van natuur- en
milieueducatie in de beleidsontwikkelingen rond
EDO**

afl. 2007/13

Krachtlijnen

De Minaraad waardeert het VN-decennium voor educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) en de verdere uitwerking in de UNECE-strategie. Volgens deze strategie moeten de beleids- en regelgevingskaders de implementatie van EDO ondersteunen. De Minaraad raadt aan om een structureel verband uit te werken tussen de betrokken beleidsdomeinen en dit om een goede coördinatie te verzekeren.

Aangezien interdepartementale samenwerking essentieel is om van educatie voor duurzame ontwikkeling een succes te maken, moeten deze samenwerkingsverbanden een stevige verankering krijgen. De overheid zal bovendien strategieën, middelen en manieren moeten zoeken om de (informele) samenwerkingsverbanden en netwerken binnen de overheid terug op te bouwen. Deze kwamen immers onder druk te staan door de interne reorganisatie van de Vlaamse overheid.

De samenwerkingsverbanden en horizontale coördinatie binnen het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) moeten ook versterkt worden. De educatieve programma's en initiatieven en de communicatie hieromtrent binnen het beleidsdomein LNE moeten gestroomlijnd worden, tussen onderdelen van het departement, gewestelijke educatieve centra, VOL's en verzelfstandigde agentschappen. Ook de verticale samenwerking met provincies en gemeenten moet verder versterkt worden.

De overheid moet onderzoek initiëren naar doelgroepprofielen, zodat EDO op een aangepaste wijze gebracht kan worden en zodat het EDO-beleid hierdoor ondersteund wordt en aanknopingspunten krijgt. Initiatieven die inzetten op kennisontwikkeling, -verbreding en -verdieping moeten ondersteund worden. De Raad vraagt om binnen bestaande NME-structuren stuurgroepen op te richten om het proces met betrekking tot opleiding, nascholing, ontwikkeling relevante hulpmiddelen enz. te begeleiden. Verder moet de overheid ook evaluatie-instrumenten voor NME, EDO en het beleid ontwikkelen.

De Raad ziet verder mogelijkheden om een coöperatieve samenwerking te versterken via het toekomstige decreet voor duurzame ontwikkeling. Het decreet kan bijvoorbeeld criteria voorzien om samenwerkingsprojecten te faciliteren.

De Minaraad wil ook in de toekomst aandacht blijven besteden aan NME. In de 'nieuwe' Minaraad zal de permanente werkcommissie NME het ideale instrument van de Raad zijn om dit te doen. De Raad wil vanuit zijn kennis van NME en vanuit zijn bevoegdheid voor leefmilieu ook blijven adviseren rond EDO-gerichte NME. De Minaraad wijst erop dat ook de Vlaamse Onderwijsraad betrokken moet worden op het vlak van strategische advisering rond EDO, naar analogie met de twee trekkers voor de implementatie van EDO in het kader van het VN-decennium voor EDO. Een nog ruimere strategische advisering rond EDO kan overwogen worden.

De ledensamenstelling van het EDO-overlegplatform moet uitgebreid worden om representatief te zijn voor het brede thema EDO. Er moeten voldoende middelen staan tegenover de verantwoordelijkheid voor het EDO-overlegplatform.

De Raad wijst erop dat de overheid moet 'investeren' in een samenwerking met meerdere partners bijvoorbeeld via structurele samenwerkingsverbanden. Daarnaast mag ook de rol van de vrijwilliger niet over het hoofd gezien worden. De Raad pleit dan ook voor een verruiming van het kerntakendebat in het kader van EDO.

De lidstaten moeten zelf instaan voor de implementatie van het VN-decennium. Logischerwijze moet over budgetten nagedacht worden. Een scherpere afbakening van de taakverdeling tussen de bevoegde beleidsdomeinen is noodzakelijk om tot een goede budgettaire verdeling te komen binnen

de overheid op het vlak van EDO. Daarnaast hebben geïntegreerde budgetten tussen overheidsdiensten potenties voor EDO, dat sector- en dus beleidsdomeinoverschrijdend is.

Eén algemeen fonds voor duurzame ontwikkeling is niet haalbaar, maar bestaande projectfondsen kunnen wel aangesproken worden voor EDO-gerichte projecten en acties. De gunningcriteria van deze verticale projectfondsen kunnen deels expliciet opengetrokken worden naar EDO-gerichte vormen van educatie. Dit past ook in het stramien van de Vlaamse Strategie voor duurzame ontwikkeling die elke minister verantwoordelijk stelt voor het duurzaamheidsbeleid binnen zijn / haar bevoegdheid.

De Minaraad wijst erop dat er voldoende budget, middelen en mensen moeten voorzien worden om de EDO-werking te ondersteunen op vlak van coördinatie, onderzoek en communicatie. De UNECE-strategie wijst er immers expliciet op dat het verzekeren van voldoende financiële middelen om de strategie te implementeren de allereerste voorwaarde is voor welslagen.

Inhoudstafel

Krachtlijnen	i
Inhoudstafel	iv
I. Inleiding	1
II. Situering	2
III. Aanbevelingen	2
3.1. Globale benadering	2
3.2. Beleids- en regelgevingskaders moeten (de implementatie van) EDO ondersteunen	2
3.3. Maatschappelijke actoren betrekken bij de implementatie van EDO	5
3.3.1. Strategische advisering	5
3.3.2. Overlegplatformen	6
3.3.3. Netwerken	7
3.3.4. Rol van de vrijwilligers	7
3.4. Financiële randvoorwaarden	7

I. Inleiding

De Minaraad heeft in het verleden meermaals advies uitgebracht omtrent natuur- en milieueducatie (NME). Het vorige advies dateert van juni 2004 (afl. 2004/23). Sindsdien hebben zich enkele nieuwe beleidsontwikkelingen voorgedaan die onder andere het belang van educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) benadrukken. Naar aanleiding van de implementatie van het VN-decennium voor duurzame ontwikkelingseducatie wil de Minaraad nogmaals advies uitbrengen over een thema dat steeds belangrijk was voor de Raad. De UNECE werkte immers een Regionale Strategie voor educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) uit, waarin de link naar natuur- en milieueducatie duidelijk gelegd wordt: *“Educatie voor duurzame ontwikkeling verbreedt het begrip van milieueducatie dat zich in toenemende mate richt op een brede waaier van ontwikkelingsthema’s. EDO omvat tevens verschillende elementen van ontwikkeling en andere gerichte vormen van educatie. Daarom moet milieueducatie worden uitgebreid en via een geïntegreerde benadering worden aangevuld met andere educatiedomeinen in de richting van educatie voor duurzame ontwikkeling.”* In dit advies wil de Minaraad dan ook vanuit de invalshoek en de expertise rond NME enkele beleidsaanbevelingen in het kader van de implementatie van het VN-decennium voor educatie voor duurzame ontwikkeling geven. De Minaraad ziet NME, net zoals in de UNECE-strategie wordt gesteld, als één van de educaties die uitgebreid kunnen worden tot EDO-gerichte educatie. Samen met educaties uit andere educatiedomeinen zullen deze in de richting wijzen van duurzame ontwikkeling.

De Raad startte de werkzaamheden rond dit thema met een eerste verkenning in de vorm van een hoorzitting rond NME en EDO (d.d. 22/03/2006). (Documenten zijn raadpleegbaar op: http://www.minaraad.be/hoorzittingen/hrz_2006).

Op vraag van de Raad werkte Anneleen De Smedt, adjunct van de directeur van het secretariaat van de Minaraad, een studie uit waarin een summiere samenvatting van de beleidsontwikkelingen in verband met EDO wordt geschetst. Zo wordt het VN-decennium en de uitwerking op Vlaams niveau hierin toegelicht. De studie werd in nauwe samenwerking met de (strategische) werkgroep NME van de Minaraad uitgewerkt en dient als achtergrondinformatie bij het advies van de Minaraad.

Bovendien startte de Minaraad een samenwerking met de strategische adviesraad van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, namelijk de Vlaamse Onderwijsraad of Vlor, op. Dit resulteerde in het eerste gezamenlijke advies van de Minaraad en de Vlor, waarin beide strategische adviesraden aanbevelingen formuleren omtrent de implementatie van het VN-decennium voor EDO in Vlaanderen, zij het vanuit de invalshoek van het leerplichtonderwijs (of het formele onderwijs). Dit vormde immers het raakvlak voor beide Raden, waarover ze gezamenlijk een uitspraak konden doen. Alle elementen die te maken hebben met het leerplichtonderwijs worden in dit gezamenlijke advies opgenomen. (zie Minaraad en Vlor, Advies van 22 maart 2007 over educatie voor duurzame ontwikkeling in het leerplichtonderwijs).

De Minaraad wil in dit advies bijkomend enkele beleidsaanbevelingen formuleren, waarbij wordt ingegaan op eerder organisatorische knelpunten en waarbij vertrokken wordt vanuit de expertise en kennis die de Raad door de jaren heen heeft opgebouwd in verband met natuur- en milieueducatie. Dit advies van de Minaraad is complementair aan het gezamenlijke advies van de Minaraad en de Vlor.

De Minaraad keurde voorliggend advies op hoofdlijnen unaniem goed tijdens de raadszitting van 22 maart 2007.

Hubert David

Voorzitter Minaraad

II. Situering

De beleidsaanbevelingen in dit advies kaderen in de implementatie van het VN-decennium 2005-2014 in Vlaanderen. De UNECE-strategie vormt een belangrijk referentiedocument hiervoor. In de strategie wordt onder meer gevraagd om een nationaal of regionaal implementatieplan op te stellen. In het najaar van 2007 zal over de eerste fase van het VN-decennium gerapporteerd moeten worden.

Op Vlaams niveau wordt de implementatie vertaald in de (ontwerp)EDO-fiche, die kadert in de Vlaamse Strategie voor duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling behoort als horizontaal beleidsdomeinoverschrijdend thema tot de bevoegdheden van Vlaams minister-president Leterme en kadert in het beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid.

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling is één van de 12 operationele projecten, die als horizontaal thema worden opgenomen in de Vlaamse Strategie voor duurzame ontwikkeling. De EDO-fiche is de concrete uitwerking van het Vlaamse engagement voor het VN-decennium.

De EDO-fiche werd uitgewerkt door het EDO-overlegplatform, dat ondersteund wordt vanuit de dienst NME van het Departement LNE. De projectverantwoordelijken voor de implementatie van EDO zijn de Vlaamse ministers van Leefmilieu en Onderwijs.

Het studiedocument dat bij dit advies hoort, geeft meer uitgebreide informatie over de beleidsdocumenten.

III. Aanbevelingen

3.1. Globale benadering

- [1] **De Minaraad waardeert het VN-decennium voor EDO en de verdere uitwerking ervan in de UNECE-strategie.** De Regionale Strategie, uitgewerkt door de UNECE, is een waardevol document, dat zeer terecht de klemtoon legt op het verzekeren dat de beleids-, de regelgevings- en werkingskaders EDO ondersteunen, op het bevorderen van duurzame ontwikkeling via formeel, niet-formeel en informeel leren, op het bevorderen van onderzoek over en ontwikkeling van EDO, op samenwerking rond EDO op alle niveaus binnen de UNECE-regio enz.

Hierna gaat de Minaraad vooreerst in op enkele aanbevelingen omtrent de beleids- en regelgevingskaders in verband met EDO op Vlaams niveau.

3.2. Beleids- en regelgevingskaders moeten (de implementatie van) EDO ondersteunen

- [2] **Structureel verband tussen de bij EDO betrokken beleidsdomeinen nodig.** Duurzame ontwikkeling is ondergebracht bij de Vlaamse minister-president. Educatie voor duurzame ontwikkeling wordt als operationeel project gedefinieerd bij de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling. De verantwoordelijken voor de uitwerking en implementatie van het engagement voor EDO zijn echter de ministers bevoegd voor leefmilieu en onderwijs. Dit vereist dus een goede coördinatie tussen deze

beleidsdomeinen. In de structuur van de Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR) moet het verband gelegd worden met het beleidsdomein LNE en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming.

- [3] **Interdepartementale samenwerking en partnerschappen zijn absoluut noodzakelijk om EDO te kunnen ondersteunen vanuit gepaste regelgeving- en werkingskaders. Een stevige verankering van de samenwerkingsverbanden is noodzakelijk.** De UNECE-strategie legt hier sterk de nadruk op. Niet alleen een vlotte samenwerking tussen de ministers verantwoordelijk voor de implementatie van EDO en de minister-president die de verantwoordelijkheid draagt voor duurzame ontwikkeling, maar de samenwerking met de hele Vlaamse overheid is noodzakelijk. Duurzame ontwikkeling is immers een zeer complex en breed thema dat in alle beleidsdomeinen moet doordringen, zoals ook in de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling wordt benadrukt. Ook educatie voor duurzame ontwikkeling kan niet beperkt blijven tot enkele beleidsdomeinen. Educatie voor duurzame ontwikkeling ontstaat juist doordat een veelheid aan EDO-gerichte educaties in de richting van duurzame ontwikkeling wijzen. Ook de horizontale samenwerkingsverbanden met de overige beleidsdomeinen moeten versterkt worden. Dit blijft echter een fundamenteel knelpunt voor de uitvoering van het VN-decennium. Duurzame ontwikkeling en educatie voor duurzame ontwikkeling kunnen pas slagen als alle beleidsdomeinen participeren. Het EDO-overlegplatform zoekt deze samenwerkingsverbanden, in het kader van het VN-decennium. De Minaraad vraagt een stevige verankering van deze samenwerkingsverbanden.
- [4] **Voor alle beleidsdomeinen moet extra aandacht gaan naar het herstel van horizontale (informele) samenwerkingsverbanden, omwille van de extra moeilijkheden door het herstructureringsproces Beter Bestuurlijk Beleid.** Spontaan gegroeide netwerken over de beleidsdomeinen heen komen immers onder druk te staan door de interne reorganisatie van de Vlaamse overheid. Deze netwerking is gebaseerd op vertrouwen tussen medewerkers en kent meestal een lange voorgeschiedenis. De Minaraad vraagt de overheid om naar strategieën, middelen en manieren te zoeken om de (informele) netwerken terug op te bouwen.
- [5] **Samenwerkingsverbanden en horizontale coördinatie binnen het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) versterken.** Doelgroepenbeleid en NME-beleid vormen een belangrijk aandachtspunt. Er moet een goede samenwerking nagestreefd worden. De Raad vraagt ook aandacht voor de kruisverbanden en de stroomlijning en afstemming van de educatieve initiatieven en de communicatie vanuit het beleidsdomein LNE. De Minaraad denkt hierbij bijvoorbeeld aan de educatieve programma's en communicatie van de gewestelijke NME-centra, van de verzelfstandigde agentschappen en van de Vlaamse Openbare Instellingen, zoals het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Milieumaatschappij, de OVAM, enz.
- [6] **Ook de verticale coördinatie met het provinciale beleidsniveau en met lokale overheden moet verder versterkt worden.** Provinciale NME-centra en lokale overheden zijn tevens belangrijke partners op het vlak van NME. Vanuit hun NME-werking kunnen ook belangrijke EDO-gerichte initiatieven opgezet worden. De Minaraad vraagt dat de overheid ook inzet op een goede verticale afstemming met provincies en lokale overheden (zie ook [17]).
- [7] **Onderzoek naar doelgroeprofielen ter ondersteuning van het EDO-beleid en informatie-uitwisseling met het oog op kennisontwikkeling, -verbreding en -verdieping. Stuurgroepen binnen bestaande structuren moeten hiertoe impulsen geven.** Doelgroeprofielen om op een aangepaste wijze EDO te brengen zijn noodzakelijk. De drie prioritaire doelgroepen zijn, volgens de UNECE-strategie en volgens het 'Stakeholder Forum on Sustainable Development', kinderen, producenten uit het bedrijfsleven en beleidsmakers. De Raad vraagt deze doelgroeprofielen, met bijzondere aandacht voor de prioritaire doelgroepen, op te maken zodat het EDO-beleid ondersteund kan worden en meer aanknopingspunten krijgt.

De Minaraad stelt vast dat voor de twee prioritaire doelgroepen 'bedrijfsleven' en 'beleidsmakers' het hoger onderwijs een belangrijke verantwoordelijkheid draagt. In het kader van het project 'Copernicus-campus' hebben meerdere universiteiten een verklaring onderschreven waarin ze zich engageren om een bijdrage te leveren aan educatie voor duurzame ontwikkeling. De doelstelling van het Copernicus-programma is de discussie te stimuleren over hoe universiteiten een bijdrage kunnen leveren aan duurzame ontwikkeling en aan de implementatie van hoofdstuk 36 van Agenda 21¹. De Raad vraagt om lopende processen, zoals bijvoorbeeld de 'Copernicus-campus', vanuit de overheid te faciliteren en te ondersteunen met bijzondere aandacht voor kennisontwikkeling. De Raad ziet ook toekomst in een verbreding van deze verbintenis naar hogescholen.²

Daarnaast zal informatie-uitwisseling tussen de overheid en partners omtrent kennis voor EDO tot een kennisontwikkeling, kennisverbreding en kennisverdieping leiden. Het Copernicus-programma voorziet bijvoorbeeld ook in een kennisverbreding door een uitwisseling tussen de ervaringen van de verschillende universiteiten. De Raad vraagt aandacht voor de mogelijkheden tot informatie-uitwisseling (en netwerking) met het oog op kennisontwikkeling, -verbreding en -verdieping.

De Minaraad vraagt om binnen de bestaande advies-, overleg en / of coördinatiemechanismen van de NME-sector stuurgroepen op te richten met overheidsvertegenwoordigers en deskundigen om het proces met betrekking tot opleiding, nascholing, competentieopbouw, ontwikkeling van relevante hulp- en leermiddelen enz. impulsen te geven en aan te sturen.

[8] Evaluatie van NME, EDO en van het beleid is nodig. De effectiviteit van initiatieven en acties en van het NME-beleid of EDO-beleid zijn moeilijk meetbaar (zeker op korte termijn). Goede indicatoren zijn nodig. Maar het betreft langetermijneffecten, gedragswijzigingen, attitudes enz. die sowieso moeilijk te vatten zijn in indicatoren (en dit zeker voor een gedragswijziging in functie van duurzame ontwikkeling, een 'open einde' strategie). De UNECE heeft een indicatorenlijst en een sjabloon opgesteld die gehanteerd moeten worden bij de (tussentijdse) rapportering over de implementatie van het VN-decennium.

De Minaraad wijst erop dat de inspanningen van een grote verscheidenheid aan actoren in de evaluatie meegenomen moeten worden. De Minaraad vraagt aandacht voor de ontwikkeling van instrumenten die gebruikt kunnen worden voor zelfevaluatie (van het beleid en van acties) en voor een externe evaluatie.

[9] Afstemming tussen de inventarisaties in het kader van de operationele projecten van de VSDO. In het kader van het operationeel project EDO van de VSDO zal een inventarisatie van EDO-initiatieven starten. Dit vormt, zoals aangegeven in de ontwerpfiiche voor EDO, een belangrijke stap om de inhoudelijke en methodologische lacunes op te sporen en de voornaamste netwerken in beeld te brengen. Ook in andere operationele projecten van de VSDO zal een inventarisatie uitgevoerd worden. Er moet op gelet worden dat er voldoende afstemming gebeurt tussen deze inventarisaties binnen de operationele projecten zodat er geen dubbelwerk wordt geleverd. De Raad wijst hiervoor op de verantwoordelijkheid van de Vlaamse werkgroep Duurzame Ontwikkeling.

[10] Coöperatieve samenwerking versterken via het toekomstige decreet voor duurzame ontwikkeling. Hierin zal, volgens de beleidsbrief Duurzame Ontwikkeling 2005-2006, onder meer de manier van samenwerken met andere bestuursniveaus en het middenveld bepaald worden. Bovendien zal in het kaderdecreet een juridische basis gecreëerd worden voor de subsidieverlening voorzien in het budget voor duurzame ontwikkeling

---

¹ In België hebben de volgende universitaire instellingen zich ingeschreven: Universiteit Antwerpen, VUB, ULB, UGent, KULeuven, Universiteit van Luik, Université Catholique de Louvain (Louvain-la-Neuve), Faculté Polytechnique de Mons, Université de Mons-Hainaut, Facultés Universitaires Notre Dame de la Paix, Namur.

² Cf. het initiatief van de Katholieke Hogeschool Leuven.

(programma 11.5 van de begroting dat ten dienste staat van duurzame ontwikkeling). De Minaraad wijst erop dat in dit geplande decreet ook criteria voorzien kunnen worden om samenwerkingsprojecten met betrekking tot EDO te faciliteren (zie ook 3.4 financiële randvoorwaarden).

3.3. Maatschappelijke actoren betrekken bij de implementatie van EDO

Het Implementatieschema benadrukt het belang van partnerschap voor het succes van het VN-decennium. Het implementatieschema legt dan ook van in het begin de nadruk op het 'breed eigenaarschap' van het decennium en van het implementatieschema zelf. Eén van de zeven strategieën in het implementatieschema van de UNESCO is dan ook 'inspraak & participatie en breed eigenaarschap'. Deze strategieën worden essentieel geacht om (regionale of nationale) implementatiestrategieën te ontwikkelen. Het implementatieschema noemt enkele voorbeelden bij 'inspraak & participatie en breed eigenaarschap': transparantie bij publieke evenementen die gericht zijn op participatie; een open consultatieproces voor alle geïnteresseerde organisaties en individuen over het decennium; het identificeren van de rol en de verantwoordelijkheden van de stakeholders.

Ook de UNECE-strategie en de (ontwerp)EDO-fiche leggen sterk de nadruk op samenwerking en partnerschappen tussen een hele waaier aan belanghebbenden. De UNECE-strategie wijst erop dat dit de inzet van mensen en middelen stimuleert.

De Minaraad formuleert hierna enkele beleidsaanbevelingen die gericht zijn op het tot stand brengen van een brede participatie en een breed eigenaarschap van het VN-decennium.

3.3.1. Strategische advisering

[11] **'Permanente werkcommissie NME' (PWC NME) ideale instrument van de Minaraad voor aansturing strategische advisering in verband met NME en EDO-gerichte NME.** De Minaraad is als strategische adviesraad van het beleidsdomein LNE een belangrijke partner op het vlak van strategische beleidsadviesering. De Raad heeft steeds veel aandacht besteed aan natuur- en milieueducatie, maar hij is ook werkzaam rond duurzame ontwikkeling en staat samen met de SERV in voor de strategische advisering van de VSDO.

De Minaraad ziet voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd om op strategisch niveau te adviseren rond NME en wenst deze rol van strategisch adviesorgaan in verband met NME ook in de toekomst verder te zetten. Ook binnen de nieuwe structuur van de Minaraad, die weldra in werking zal treden, zal de Raad de nodige aandacht blijven besteden aan NME. Het decreet op de Minaraad voorziet in een structuur, namelijk de installatie van een permanente werkcommissie voor NME, die in deze context het ideale instrument lijkt om te installeren voor de NME-werking.

Daarnaast wil de Raad vanuit zijn kennis van NME en vanuit zijn bevoegdheid voor leefmilieu ook adviseren omtrent EDO-gerichte NME.

De Minaraad herhaalt ook zijn standpunt uit het advies van 2004 over het Vlaamse beleid inzake Natuur- en Milieueducatie (afl. 2004/23). Hierin pleitte de Raad ervoor om de taakstellingen en samenstelling van de toekomstige permanente commissie van de Minaraad voldoende breed in te vullen zodat er een breed palet communicatieve instrumenten aan bod kan komen. Een afstemming met het doelgroepenbeleid en communicatiebeleid binnen het beleidsdomein LNE is ook nodig. De strategische sturing moet gebaseerd zijn op advisering en intrinsiek overleg door de bedoelde permanente commissie binnen de nieuwe Minaraad. De Minaraad pleitte er toen voor en wil dit nu nogmaals onderstrepen:

- om het NME-overlegplatform te laten voortbestaan als operationeel overlegplatform tussen departement en organisaties uit het middenveld. De Minaraad ziet een gelijkaardige taak weggelegd voor het EDO-overlegplatform.

- Een structurele relatie te creëren tussen de permanente werkcommissie van de Minaraad en het NME-overlegplatform. De structurele relatie moet tot uiting komen in de vorm van een georganiseerde en formele inbreng van de permanente commissie. Het lijkt volgens de Raad aangewezen om daarvoor vanuit deze commissie een delegatie in het overlegplatform voor te dragen.
- De advisering bij de operationele sturing van specifieke, meer technische aspecten binnen deze beleidsvelden te realiseren in de schoot van overeenkomstige overlegmodules binnen deze door de administratie georganiseerde coördinatiestructuur. De modules waarbij maatschappelijke actoren en lokale besturen vertegenwoordigd zijn, zullen op dit niveau een vooraanstaande rol moeten spelen.
- Bestaande overlegfora binnen de overheid die zich richten op doelgroepenbeleid, communicatie en lokale besturen kunnen in deze modulaire constructie een plaats krijgen. Het centrale platform kan geval per geval beoordelen in welke mate uitbreiding met maatschappelijke actoren aangewezen is.

[12] **De asymmetrie ten opzichte van de UNECE-strategie op het vlak van strategische advisering rond EDO wegwerken.** Volgens UNECE zijn immers onderwijs en leefmilieu de belangrijkste trekkers. Voor de VSDO, die onder meer de concrete uitwerking van de UNECE-strategie vormt op Vlaams niveau, zijn de Minaraad en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) de strategische adviesorganen. De Minaraad stelt vast dat op het vlak van strategische advisering omtrent EDO op zijn minst de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) moet betrokken worden, om tegemoet te komen aan de UNECE-strategie. Hierin wordt immers gevraagd om het implementatieplan op een participatieve wijze op te stellen. Logischerwijze zullen Minaraad en Vlor een inbreng moeten hebben op het vlak van strategische advisering.

[13] **Ruimere inbreng in strategische advisering nodig?** In het kader van het 'project' van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling kan de vraag gesteld worden of er nog ruimer geadviseerd moet worden in verband met EDO. In dit project wordt immers een veelheid aan projectpartners opgesomd. Om tot een volwaardige strategische advisering rond EDO te komen, zou strategisch advies vanuit de domeinen Leefmilieu, Natuur en Energie (Minaraad), Onderwijs en Vorming (Vlor), Internationaal Vlaanderen³ (Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen), Economie, Wetenschap en Innovatie (SERV), Mobiliteit en Openbare Werken (Mobiliteitsraad van Vlaanderen), Cultuur, Jeugd, Sport & Media (de toekomstige Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media⁴), enz. moeten ingewonnen worden. Het beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR) kan instaan voor de coördinatie.

3.3.2. Overlegplatformen

[14] **De ledensamenstelling van het EDO-overlegplatform moet uitgebreid worden om representatief te zijn voor het brede thema EDO.** Het EDO-overlegplatform heeft wervende kracht om samenwerkingsverbanden op te zetten en te versterken. Het kan

---

³ Het beleidsdomein Internationaal Vlaanderen is de nieuwe benaming voor het vroegere beleidsdomein Buitenlands Beleid, Buitenlandse Handel, Internationale Samenwerking en Toerisme.

⁴ In het kader van Beter Bestuurlijk Beleid worden meerdere adviesraden die momenteel werkzaam zijn voor dit beleidsdomein samengebracht onder één adviesraad, die waarschijnlijk Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media zal heten. (De naam is nog niet officieel goedgekeurd, de adviesraad zal eind 2007 waarschijnlijk officieel opgericht worden). Momenteel zijn nog meerdere Raden bevoegd, namelijk de Raad voor Cultuur, de Raad voor Kunsten, de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding, de Vlaamse Sportraad, de Vlaamse Mediarad en de Vlaamse Jeugdraad.

nuttig zijn om de deelname aan het platform verder te formaliseren, zodat de leden tijd en ruimte krijgen om hieraan deel te nemen. Sowieso moet voldoende flexibiliteit gegarandeerd blijven omwille van de werkbaarheid van het platform.

- [15] **Voldoende middelen tegenover de verantwoordelijkheid voor het EDO-overlegplatform plaatsen.** Het EDO-overlegplatform is gegroeid uit het NME-overlegplatform en is ondergebracht bij de dienst NME (Departement LNE). Onafhankelijk van de organisatorische positionering van het EDO-overlegplatform bij de ene of de andere dienst van de Vlaamse overheid, moeten hier voldoende middelen tegenover staan om het EDO-overlegplatform te kunnen ondersteunen.

3.3.3. Netwerken

- [16] **De Minaraad sluit zich aan bij de oproep van de UNECE-strategie om samen te werken rond EDO en vraagt een beleidskader waarbinnen een structurele samenwerking kan gebeuren.** In de eerste plaats moet voorzichtig omgegaan worden met bestaande, goedfunctionerende netwerken. Maar de overheid, het maatschappelijk middenveld en bedrijven moeten ook op een andere wijze met elkaar leren omgaan. Een beleidskader voor het ontwikkelen van structurele samenwerkingsverbanden is wenselijk. De overheid zal het volgende moeten faciliteren:
- de capaciteitsopbouw van administraties en NGO's,
  - nieuwe gemengde netwerken tussen overheid, administratie, NGO's, bedrijfsleven, onderwijsverstrekkers, enz. waarbij overheid en NGO's kritisch samenwerken;
  - ondersteunende meerjarige programma's.

3.3.4. Rol van de vrijwilligers

- [17] **Verruiming van het kerntakendebat.** Het kerntakendebat klaarde onder meer de verantwoordelijkheden voor NME tussen het Vlaamse Gewest en de Vlaamse provincies uit. Op basis van het succes van NME in vrijwilligerswerk, nodigt EDO ook uit tot een verruiming van het kerntakendebat waarbij de complementaire rol van vrijwilligers en overheden wordt vastgelegd. Hierbij moeten de beleidsdomeinen Leefmilieu en Onderwijs van het Vlaamse Gewest, de Vlaamse provincies en de vrijwilligersorganisaties betrokken worden. Waar mogelijk moeten vrijwilligers ingezet worden voor EDO, die daarbij ondersteund worden teneinde de nodige kwaliteitsgaranties te kunnen bieden. De Minaraad onderstreept het belang van vrijwilligers in het EDO-proces.

3.4. Financiële randvoorwaarden

De lidstaten moeten zelf instaan voor de implementatie van het VN-decennium. Logischerwijze zal over budgetten moeten nagedacht worden. Een valkuil voor EDO is net dat het onderwerp zo breed is en vanuit zoveel verschillende invalshoeken benaderd kan worden, dat zich op sommige vlakken dubbelwerk kan voordoen en dat op andere vlakken dan weer hiaten kunnen ontstaan. Bovendien bestaat het gevaar dat niemand ten gronde de verantwoordelijkheid voor EDO-gerichte educaties opneemt, wat ook financiële consequenties heeft voor EDO.

- [18] **Een scherpere afbakening van de taakverdeling (tussen bevoegde beleidsdomeinen) is noodzakelijk om tot een goede budgettaire verdeling te komen binnen de overheid.** Bovendien moet een goede taakverdeling tussen de overheidsdiensten (en overheden) duidelijk maken welke projecten voor welke subsidies bij welke overheidsdienst in aanmerking komen. Ook hier is een verdere verfijning noodzakelijk (ook richtlijnen en criteria ontbreken nog in grote mate).

- [19] **Geïntegreerde budgetten tussen overheidsdiensten hebben grote potenties voor EDO.** Financiële middelen van verschillende diensten kunnen samengevoegd worden, zonder dat deze diensten er de controle op verliezen. De criteria voor deze projecten moeten in samenspraak opgesteld worden en zullen het gezamenlijke doel moeten weerspiegelen. Hierdoor zullen EDO-gerichte educaties gemakkelijker kunnen ontwikkeld worden, aangezien geïntegreerde projecten een bepaald thema spontaan vanuit meerdere invalshoeken zullen benaderen. Hierdoor zullen educaties gemakkelijker opengetrokken worden naar de pijlers en dimensies van duurzame ontwikkeling, een absolute voorwaarde om van EDO te kunnen spreken.
- [20] **Gunningcriteria van bestaande projectfondsen kunnen deels expliciet opengetrokken worden naar EDO-gerichte vormen van educatie.** Eén algemeen horizontaal fonds voor EDO-projecten is niet haalbaar. In lijn met de VSDO moeten de verschillende ministers hun verantwoordelijkheid opnemen. Ook de gunningcriteria voor bestaande verticale fondsen moeten dus ten dele opengetrokken worden naar EDO en duurzame ontwikkeling expliciet meenemen en vermelden. De Minaraad ziet bijvoorbeeld duidelijke mogelijkheden tot verbreding in de volgende bestaande projecten: hefboomkredieten voor levenslang leren, sectorfondsen (op de werkvloer), subsidies voor bedrijfsopleidingen (kunnen bijvoorbeeld geïntegreerd denken meenemen), enz. Daarnaast dienen zich in de nieuwe samenwerkingsovereenkomsten (2008-2013) mogelijkheden aan om NME en EDO-gerichte NME te ondersteunen op lokaal niveau. Goede projecten kunnen hernomen worden, nieuwe EDO-gerichte projecten kunnen eventueel subsidies krijgen. Bovendien kan gekozen worden om binnen bestaande projectfondsen EDO-gerichte projecten extra te stimuleren door deze projecten een 'bonus' te geven. Hierdoor kunnen nieuwe accenten gelegd worden binnen de bestaande fondsen.
- [21] **Overheid moet samenwerkingsverbanden tussen NGO's en bedrijven ondersteunen.** Kennis, geld en middelen van NGO's en bedrijven samenbrengen kan een grote meerwaarde zijn. De overheid moet deze dynamiek ondersteunen. Het geplande kaderdecreet voor duurzame ontwikkeling kan hier een juridische basis voor inschrijven (zie ook [10] en [13]).
- [22] **Voldoende budget, middelen en mensen voorzien om EDO-werking voldoende te ondersteunen op het vlak van coördinatie, onderzoek en communicatie.** De Minaraad benadrukt de rol en de verantwoordelijkheid van de overheid om proactief de implementatie van de UNECE-strategie te bevorderen en te vergemakkelijken. Het verzekeren van voldoende financiële middelen om de strategie te implementeren is een allereerste voorwaarde voor welslagen, volgens de UNECE-strategie.